

Motion till riksdagen

1987/88:Fi504

av Lars Tobisson m. fl. (m)

om åtgärder för konkurrens och mot offentliga monopol

Den offentliga sektorn kännetecknas av växande problem. Försämringen av serviceutbudet är inte ett resultat av att budgetanslagen skulle vara för små. Inte heller beror problemen på att de anställda inom den offentliga sektorn skulle arbeta långsamt eller på annat sätt sköta sina arbetsuppgifter på ett dåligt sätt. Tvärtom befinner sig många anställda i en svår situation. De kläms mellan bristande resurser inom den enskilda avdelningen och medborgarnas berättigade krav på god service. Orsaken är den ofta dåliga produktiviteten, som främst beror på själva systemet, i vilket bristen på konkurrens mellan olika typer av producenter är påtaglig. En stor del av den svenska tjänstesektorn karaktäriseras i praktiken av att det offentliga har monopol på produktionen, inte bara av kollektiva nyttigheter utan även när det gäller individuella sådana.

Olika studier som gjorts av produktiviteten i den offentliga sektorn tyder på en nedgång under de senaste 20 åren. Mellan åren 1970 och 1980 var produktivetsminskningen i hela den offentliga sektorn 1,5 % i genomsnitt per år. Det innebär en förlust för medborgarna på nästan 6 % av BNP, eller 60 miljarder kronor uttryckt i dagens priser, jämfört med oförändrad produktivitet.

Beaktas att den privata tjänstesektorn, som hade kunnat vara ett alternativ till en del av den offentliga produktionen, uppvisat en produktivetsökning på drygt 2 % sedan mitten av 1960-talet, blir kostnaden för att låta den offentliga sektorn producera vissa tjänster utan konkurrens mycket hög.

Innebörden av den dåliga produktiviteten är att servicen till medborgarna ständigt försämras både till kvantitet och kvalitet när utrymmet för att öka de offentliga utgifterna är begränsat. Dagens rekordhög skattetryck sätter också bestämda gränser för de offentliga utgifternas ökningstakt i framtiden.

Lösningen ligger i att öppna den monopoliserade offentliga tjänsteproduktionen för konkurrerande privata alternativ. En bättre produktivitet innebär att tjänsteproduktionen på samma gång både kan förbättras och förbilligas.

För att kunna åstadkomma en fungerande konkurrens mellan privat och offentlig sektor och därigenom förbättra produktiviteten fordras olika typer av åtgärder alltifrån en sänkning av skattetrycket och en bred översyn av konkurrenshindrande statsbidragsregler och finansieringsformer på

vård- och bostadssidan till mer avgränsade tekniska förändringar, som på olika sätt kan stärka konkurrensen inom tjänstesektorn. Exempel på det senare slaget av åtgärder utgör regler om obligatorisk redovisning av den kommunala egenregiverksamheten och översyn av upphandlingskungörelsen.

Stärkt konkurrens mellan privat och offentlig sektor

För att möjliggöra en effektivitetsfrämjande konkurrens mellan privat och offentlig sektor måste åtgärder vidtas i följande avseenden:

- Monopol och specialregleringar bör avskaffas inom ett flertal områden som exempelvis arbetsförmedling, post, tele, radio/TV, finansiella tjänster och transporter.
- Utförsäljning av viss offentlig verksamhet dels för att stärka konkurrensen, dels för att finansiellt underlätta omställningar i den offentliga verksamheten.
- Statsbidrag och skattelagstiftning som diskriminerar privat verksamhet inom t. ex. sjukvården, äldreomsorgen och barnomsorgen bör ändras.
- Den offentliga sektorn bör tillämpa samma principer för val mellan entreprenad och egen regi som används vid val mellan olika entreprenörer. Den offentliga sektorn måste göras mer konkurrensutsatt och mer konkurrensmedveten.
- Oklara och missvisande kalkylmetoder, sammanblandning av monopolverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet och dålig åtskillnad mellan upphandlande och producerande funktioner måste undanröjas.
- Särskilda åtgärder bör vidtas för att stimulera offentliganställda att ta över verksamheter som lämpar sig för konkurrens på marknaden.
- Eventuella fördelningspolitiska åtgärder bör inriktas på att omfördela köpkraft, inte på att tillhandahålla subventionerade tjänster.
- Avgiftsfinansiering bör förekomma i större utsträckning för att öka konsumentstyrningen av tjänsteproduktionen.

Våra konkreta förslag inom dessa områden redovisas i detalj i andra motio-
ner.

Enhetlig redovisning

Konkurrensen mellan privata företag och offentlig verksamhet skulle ges bättre förutsättningar, om den kommunala egenregiverksamheten ges en enhetlig redovisningsform, som utvisar både de faktiska kostnaderna och andelen egenregi- respektive entreprenadverksamhet. Den senare typen av uppgifter bör återfinnas i kommunens årsredovisning.

Uppgifter om de kommunala kostnaderna för egenregiverksamheten bör kompletteras med en redogörelse för använda redovisningstekniska princi-

per. Redovisning av egenregiverksamheten ger företag och allmänhet väsentlig information. Ökade möjligheter att jämföra kostnaderna för kommunens egen verksamhet och för entreprenader stärker konkurrensmöjligheterna.

Kommunerna bör också åläggas att med jämna mellanrum gå ut på den öppna marknaden och ta in anbud på den verksamhet som drivs i egen regi.

Regeringen bör i de överläggningar som sker med kommunförbunden understryka vikten av en stärkt konkurrensneutralitet mellan kommunernas egenregiverksamhet och entreprenadverksamhet.

Upphandling

Den kommunala upphandlingen bör liksom den statliga regleras i lag. Som NO har påtalat i ett antal uppmärksammade kommunala upphandlingsärenden ger en lagreglering bättre skydd än nuvarande ordning med upphandlingsreglemente. I det senare fallet kan överträdelser beivras endast med kommunalbesvär.

Upphandlingsärenden är ofta av mycket komplicerad natur, varför möjligheterna att påtala avsteg från upphandlingsreglementet kan vara små.

För lagreglering talar också den kommunala upphandlingens växande betydelse för den ekonomiska aktiviteten i Sverige.

Ytterligare fördelar skulle uppnås genom att upphandlingsreglerna skulle få samma status över hela det offentliga området. Det finns ett klart behov av fördjupat och intensifierat samarbete vad gäller upphandlingsregler mellan den statliga sektorn och kommunsektorn. Detta samarbete har under senare år försvagats.

Att kommunerna lagstiftningsvägen åläggs att följa klara regler för inhämtande av anbud har också betydelse för främjande av frihandel och konkurrens.

Vid översyn av upphandlingsreglerna för den offentliga sektorn bör övervägas, om inte reglerna för upphandling av tjänster bör ges något större omfattning. Offertgivning på tjänstesektorn kan kräva betydande arbetsinsatser av anbudsgivarna, varför det i vissa fall kan vara berättigat med ersättning. Problem av nu angivet slag måste beaktas vid översynen, liksom att upphandlingsreglerna bör harmoniseras med de regler som tillämpas inom EG.

Hemställan

Med åberopande av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av de olika förhållanden som påverkar konkurrensen mellan offentlig verksamhet och privata företag i syfte att skapa möjlighet för en omprövning av den offentliga verksamheten genom bl. a. avregleringar och avmonopoliseringar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en enhetlig redovisning av den kommunala egenregiverksamheten, samt

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagreglering av den kommunala upphandlingen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Mot. 1987/88
Fi504

Stockholm den 22 januari 1988

Lars Tobisson (m)

Rune Rydén (m)

Hugo Hegeland (m)

Anders Andersson (m)

Bo Lundgren (m)

Filip Fridolfsson (m)

Margit Gennser (m)

Margareta Gard (m)

